

Sag C-294/24 [Zadzhova]ⁱ

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

24. april 2024

Forelæggende ret:

Rajonen sad Burgas (Bulgarien)

Afgørelse af:

24. april 2024

Sagsøger i hovedsagen:

»Vodosnabdyavane i kanalizatsia« EAD

Sagsøgt i hovedsagen:

ED

ⁱ – Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.

Hovedsagens genstand

Påstande om, at det fastslås, at sagsøgte har gældsforpligtelser over for sagsøgeren med et beløb på 693,56 BGN, der udgør kapitalbeløbet for leveret, afledt og genvundet vand, med tillæg af lovbestemte renter af det nævnte kapitalbeløb fra datoen for sagsanlægget ved retten, dvs. den 27. oktober 2023, indtil den endelige indfrielse af gældsforpligtelsen, samt med et beløb på 81,30 BGN, der udgør kompensation for forsinket betaling for perioden fra den 25. september 2021 til den 24. oktober 2023.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Sagen er omfattet af artikel 628-633 i Grazhdanski protsesualen kodeks (den civile retsplejelov), sammenholdt med artikel 267 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF).

Præjudicielt spørgsmål

Skal artikel 3, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler fortolkes således, at et vilkår som det, der er fastsat i artikel 3[1], stk. 2, i de almindelige forretningsbetingelser for Vodospabdyavane kanalizatsia Burgas (Burgas' vandforsyning og kanalisation, herefter »Burgas' vandforsyningsselskab«), bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser i henhold til de almindelige forretningsbetingelser til skade for forbrugeren, idet muligheden for at inddrive fordringen i henhold til denne bestemmelse i de almindelige forretningsbetingelser henholdsvis begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen for fordringen for så vidt angår de tjenesteydelser, som Burgas vandforsyningsselskab leverer til forbrugerne, udelukkende afhænger af vandforsyningsselskabets adfærd ved udstedelsen af en faktura, selv om dette ikke overholder sin forpligtelse til at udstede månedlige fakturaer?

Anførte EU-retlige forskrifter og praksis

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 3, stk. 1

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF – artikel 1, artikel 2, nr. 1), artikel 3 og 4

Traktaten om Den Europæiske Union – artikel 19

Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde – artikel 169

Anførte nationale forskrifter og praksis

Zakon za zashtita na potrebitelite (lov om forbrugerbeskyttelse, herefter »ZZP«) – artikel 143, stk. 13, i Dopalnitelni razporedbi (supplerende bestemmelser)

Grazhdanski protsesualen kodeks (lov om civil retspleje, herefter »GPK«) – artikel 5-13 og 236

Zakon za normativnite aktove (lov om de normative retsakter, herefter »ZNA«) – artikel 46

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (lov om gældsforpligtelser og kontrakter, herefter »ZZD«):

Artikel 69. Såfremt der ikke er fastsat nogen frist for gældsforpligtelsen, kan fordringshaver forlange opfyldelse heraf straks.

Artikel 84. Hvis datoen for opfyldelsen af gældsforpligtelsen er fastsat, kommer skyldneren i mora ved udløbet af denne dato. [...]

Hvis der ikke er fastsat nogen dato for opfyldelsen, kommer skyldneren i mora, når fordringshaveren har fremsat anmodning om betaling.

Artikel 111. Efter udløbet af en periode på tre år forældes:

[...]

b) (Ændret – Darzhaven vestnik (statstidende) nr. 12/1993) Erstatningskrav og konventionalbod for manglende opfyldelse af en kontrakt

c) Krav på leje, renter og andre tilbagevendende betalinger.

Artikel 114. Forældelsesfristen regnes fra den dato, hvor fordringen kan inddrives.

Hvis det er aftalt, at fordringen først kan inddrives efter en anmodning om betaling, regnes forældelsesfristen fra den dato, hvor gældsforpligtelsen er opstået.

Artikel 119. Med hovedstolens bortfald bortfalder tillige de deraf følgende accessoriske fordringer, selv om de endnu ikke er forældede.

Generelle forretningsbetingelser for levering af vand- og spildevandsydelse til forbrugerne fra vandleverandøren, Burgas Kommune:

Artikel 7. Vandforsyningselskabet har krav på

1. rettidigt at modtage de skyldige beløb fra forbrugeren for de leverede vand- og spildevandsydelse

Artikel 31. (1) Vandforsynings-selskabet udsteder fakturaer månedligt, medmindre der udtrykkeligt er aftalt en anden afregningsperiode.

(2) Forbrugerne er forpligtede til at betale de skyldige beløb for de modtagne vand- og spildevandsydelser senest 30 dage efter faktureringsdatoen.

Artikel 42. Hvis de modtagne ydelser ikke betales rettidigt, skal forbrugeren betale en kompensation til vandforsynings-selskabet svarende til de lovbestemte renter i henhold til artikel 86, stk. 1, i [ZZD] fra den første dag efter den dato, hvor kravet kan gøres gældende, indtil datoen for modtagelsen af det skyldige beløb på vandforsynings-selskabets konto.

Dom nr. 801 af 11. april 2022 afsagt af Sofijski gradski sad (byretten i Sofia, Bulgarien) i den civile sag nr. 6686/2021

Dom nr. 806 af 28. februar 2019 afsagt af Rajonen sad Plovdiv (kredsdomstolen i Plovdiv, Bulgarien) i den civile sag nr. 6360/2018

Dom nr. 293 af 16. april 2020 afsagt af Okrazjen sad Varna (den regionale domstol i Varna, Bulgarien) i appelsagen i den civile handelssag nr. 125/2020

Dom nr. 849 af 15. august 2022 afsagt af Okrazjen sad Burgas (den regionale domstol i Burgas, Bulgarien) i appelsagen i den civile handelssag nr. 857/2022

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den civile retssag ved Rajonen sad Burgas (kredsdomstolen i Burgas) er anlagt ved søgsmål, som er anlagt af Vodospabdyavane i kanalizatsia EAD (et vandforsynings-selskab i retlig form af et Ednolichno aktsionerno družhestvo (enkeltmands-aktieselskab)) mod ED med påstand om, at det for så vidt angår retsforholdet mellem parterne fastslås, at sagsøgte i henhold til GPK's artikel 415, stk. 1, nr. 2, sammenholdt med GPK's artikel 422, sammenholdt med ZZD's artikel 79 og 86, stk. 1, skylder sagsøgeren følgende: et beløb på 693,56 BGN, der udgør kapitalbeløbet for leveret, afledt og genvundet vand på forbrugsstedet i Burgas Kommune for afregningsperioden fra den 17. marts 2020 til den 12. maj 2023 og afregningsperioden fra den 25. august 2021 til den 25. maj 2023, med tillæg af lovbestemte renter af det nævnte kapitalbeløb fra datoen for sagens anlæggelse ved retten, dvs. den 27. oktober 2023, indtil endelig indfrielse af gældsforpligtelsen, samt et beløb på 81,30 BGN, der udgør kompensation for forsinket betaling for perioden fra den 25. september 2021 til den 24. oktober 2023.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 2 Sagsøgeren har gjort gældende, at sagsøgte i henhold til sagsøgerens almindelige forretningsbetingelser skal kvalificeres som forbruger af vand- og spildevandsydelse til den omtvistede ejendom. I den omtvistede periode havde sagsøgte forbrugt leveret, afledt og genvundet vand på det omtvistede forbrugssted, for hvilket de omhandlede fakturaer var blevet udstedt, og sagsøgte havde ikke indfriet sine gældsforpligtelser i henhold til fakturaerne senest 30 dage fra datoen for udstedelsen af den pågældende faktura i henhold til artikel 3[1], stk. 2, i de almindelige forretningsbetingelser. Sagsøgtes manglende opfyldelse havde medført en forpligtelse til at betale kompensation for forsinket betaling fra den dato, hvor den pågældende faktura kunne gøres gældende. Sagsøgeren havde fået udstedt et betalingspåbud vedrørende de omtvistede gældsforpligtelser, som var blevet forkyndt for skyldneren i henhold til GPK's artikel 47, stk. 5, og rettens vejledning dannede grundlag for rekvirentens retlige interesse i at anlægge nærværende sag i henhold til GPK's artikel 422.
- 3 Der er nedlagt påstand om, at retten skal tage de nedlagte påstande til følge.
- 4 Der er nedlagt påstand om godtgørelse af rets- og sagsomkostninger.
- 5 Sagsøgte har inden for den lovbestemte frist i henhold til GPK's artikel 131, stk. 1, indleveret et svarskrift, hvori denne har gjort gældende, at de fremsatte påstande er ugrundede. Det af sagsøger hævdede om, at sagsøgte er henholdsvis ejer af den faste ejendom og forbruger af vand- og spildevandsydelse, er blevet bestridt. Det forbrug for så vidt angår den faste ejendom og fordringernes størrelse, som sagsøgeren har gjort gældende, er blevet bestridt. Det er gjort gældende, at den treårige forældelsesfrist for fordringerne er udløbet. Kravet på renter er blevet bestridt.
- 6 Der er nedlagt påstand om, at søgsmålet ikke antages til realitetsbehandling.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 7 Den foreliggende sag er anlagt af et vandforsyningsselskab mod en fysisk person, der er statsborger i en af Den Europæiske Unions medlemsstater, nemlig Republikken Bulgarien. Det er ubestridt, at sagsøgte som fysisk person, der er part i en aftale om vandforsyning, er »forbruger« i henhold til alle definitioner, såvel i EU-retten som i bulgarsk ret. Det er gjort gældende, at sagsøgte havde erhvervet ejendomsretten til faste ejendomme beliggende i Republikken Bulgarien, og at sagsøgte i denne sammenhæng i henhold til almindelige forretningsbetingelser, der er godkendt af vandforsyningsselskabet, er forpligtet til at betale for den forbrugte mængde vand, men ikke har betalt for denne mængde i en bestemt periode. I lyset heraf er det gjort krav på værdien af den leverede mængde vand og kompensation for forsinket betaling svarende til de lovbestemte renter (morarenter).

- 8 Indledningsvis følger nogle præciseringer vedrørende den terminologi, der er karakteristisk for Republikken Bulgariens nationale ret. ZZD sonderer klart mellem muligheden for at kunne inddrive fordringen og henholdsvis muligheden for at kunne gøre gældsforpligtelsen gældende og skyldnerens forsinkelse. Ved muligheden for at kunne inddrive fordringen (eller gældsforpligtelsen) forstås den abstrakte mulighed, at fordringen inddrives af fordringshaveren. Hvis der er fastsat en frist for gældsforpligtelsen, dvs. hvis parterne har aftalt en frist, ved hvis udløb den skal opfyldes, indtræder muligheden for inddrivelse, når fristen udløber, og forældelsesfristen regnes fra dette tidspunkt, men hvis der ikke er fastsat nogen frist for gældsforpligtelsen, dvs. hvis parterne ikke har aftalt en frist, ved hvis udløb den skal opfyldes, indtræder muligheden for inddrivelse på det tidspunkt, hvor gældsforpligtelsen opstår, og forældelsesfristen regnes fra dette tidspunkt, således som det fremgår af ZZD's artikel 114, stk. 2. Ved muligheden for at gøre fordringen gældende forstås det tidspunkt, hvor skyldneren kommer i mora, og fordringshaveren kan begære fuldbyrdelse af sin fordring. Er der fastsat en frist for gældsforpligtelsen, indtræder muligheden for at gøre den gældende ved fristens udløb, og skyldneren kommer i mora (hvis der er tale om gældsforpligtelser, for hvilke der er fastsat en frist, falder tidspunktet for muligheden for inddrivelse og for henholdsvis at gøre gældsforpligtelsen gældende og for forsinkelse sammen – de indtræder ved udløbet af den frist, der er aftalt mellem parterne). Hvis der ikke fastsat nogen frist for gældsforpligtelsen, kan henholdsvis muligheden for at gøre den gældende og skyldnermora først indtræde, efter at fordringshaver udtrykkeligt har fremsat anmodning om betaling over for skyldneren i henhold til ZZD's artikel 84, stk. 2, (dvs. ved gældsforpligtelser, for hvilke der ikke er fastsat nogen frist, indtræder muligheden for inddrivelse, når gældsforpligtelsen opstår, og forsinkelsen indtræder, når anmodningen om betaling kommer frem til skyldneren). Betydningen af muligheden for at kunne gøre gældsforpligtelsen gældende og af forsinkelsen hænger sammen med den omstændighed, at skyldneren efter indtrædelse heraf, pålægges morarenter fra den dag, der følger efter dagen for forsinkelsens indtræden) indtil endelig indfrielse af gældsforpligtelsen.
- 9 I forbindelse med rettens forestående udøvelse af sit virke opstår der visse vanskeligheder, som ifølge dommerkollegiet bringer garantien for effektive retsmidler i fare på et område, der er reguleret af EU-retten, nemlig forbrugerbeskyttelsen. Artikel 31, stk. 1, i de almindelige forretningsbetingelser for vandleverandørens, Burgas Kommunes, levering af vand- og spildevandsydelse til forbrugere bestemmer, at vandforsyningsselskabet udsteder månedlige fakturaer, medmindre der udtrykkeligt er aftalt en anden afregningsperiode. I artikel 31, stk. 2, i de almindelige forretningsbetingelser er det dog fastsat, at forbrugerne er forpligtede til at betale de skyldige beløb for de vand- og spildevandsydelse, de modtager, senest 30 dage efter faktureringsdatoen. Muligheden for at inddrive og gøre vandforsyningsselskabernes fordringer gældende er reguleret på en ensartet måde i forsyningsselskabernes generelle forretningsbetingelser i alle byer i Republikken Bulgarien – Sofia, Plovdiv, Varna, Burgas osv. I det tilfælde, hvor en forbruger påberåber sig forældelse af vandforsyningsselskabernes fordringer for leverede

ydelse, anlægger de nationale retter følgelig samme tilgang, idet de lægger følgende til grund: Der tages hensyn til ZZD's artikel 114, hvorefter forældelsesfristen regnes fra den dato, hvor fordringen kan inddrives, og til den omstændighed, at når parterne har aftalt en betalingsfrist, indtræder muligheden for at inddrive gældsforpligtelsen ved fristens udløb, og i den foreliggende sag foreligger der en aftalt frist, eftersom gældsforpligtelserne vedrørende de modtagne ydelser i henhold til artikel 31, stk. 2, i vandforsyningsselskabernes almindelige forretningsbetingelser skal betales senest 30 dage efter faktureringsdatoen. Retterne vurderer således under hensyntagen til vandforsyningsselskabets udstedelse af faktura og udløbet af fristen på 30 dage fra denne dato, om den erhvervsdrivendes fordring er helt eller delvist forældet. Der er i princippet intet til hinder for, at parterne aftaler en frist for indfrielse af gældsforpligtelser i henhold til en aftale, de indgår, herunder også i almindelige forretningsbetingelser. Hvis der er aftalt en sådan frist, indtræder tidspunktet for muligheden for at inddrive fordringen ved udløbet af den aftalte frist, og forældelsesfristen regnes fra dette tidspunkt. Det problem, som i den foreliggende sag stiller forbrugerne i en ulige situation, er, at det i vandforsyningsselskabets almindelige forretningsbetingelser er aftalt, at denne frist regnes fra faktureringsdatoen. Muligheden for at inddrive den erhvervsdrivendes fordring og begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen for denne fordring indtræder således efter udstedelsen af den faktura, hvormed 30-dages-fristen begynder at løbe, og først efter udløbet af denne frist begynder forældelsesfristen at løbe. Dermed gøres forældelsesfristens begyndelsestidspunkt i realiteten afhængig af den erhvervsdrivendes adfærd, hvilket udgør en ulempe for forbrugeren, eftersom det er muligt og ikke sjældent forekommer, at den erhvervsdrivende ikke udsteder fakturaer månedligt, når den respektive månedlige gældsforpligtelse opstår, således som det er fastsat i artikel 31, stk. 1, litra a), i de almindelige forretningsbetingelser for Burgas' vandforsyningsselskab, men udsteder en faktura på et meget senere tidspunkt og dermed i realiteten udskyder forældelsen af sine fordringer. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at dette rejser tvivl om, hvorvidt vilkåret i artikel 31, stk. 2, i Burgas' vandforsyningsselskabets almindelige forretningsbetingelser eventuelt er urimeligt, eftersom det gør det muligt for den erhvervsdrivende ensidigt til skade for forbrugerne at fastsætte mulighederne for inddrivelse af dennes fordringer og dermed begyndelsestidspunktet for disse fordringers forældelsesfrister. Dette kræver til gengæld en fortolkning fra Den Europæiske Unions Domstols side af spørgsmålet om, hvorvidt artikel 31, stk. 2, i de almindelige forretningsbetingelser for Burgas' vandforsyningsselskab er urimelig, og om den er i strid med artikel 3 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler (herefter »direktivet«) samt med punkt 1, litra b), i bilaget til direktivets artikel 3, eftersom vandforsyningsselskabet jævnlige tilsidesætter sin forpligtelse i henhold til artikel 31, stk. 1, i de almindelige forretningsbetingelser for Burgas' vandforsyningsselskab til at udstede fakturaer månedligt og dermed tilsidesætter forbrugernes ret svarende til denne forpligtelse til for hver måned at modtage en særskilt faktura for forbruget. Som det fremgår af selve det krav, som Burgas' vandforsyningsselskab har gjort gældende, og af de fakturaer, der er fremlagt i

sagen, vedrører de fakturaer, der er udstedt i denne sag i perioden fra den 25. august 2021 til den 25. maj 2023, gældsforpligtelser, der opstod i begyndelsen af 2020, dvs. fakturaerne blev udstedt et godt stykke tid efter, at gældsforpligtelsen var opstået (gældsforpligtelsen opstår månedligt som følge af vandforbruget).

- 10 Det andet problem, der følger af artikel 31, stk. 2, i de almindelige forretningsbetingelser for Burgas' vandforsyningsselskab, hænger sammen med, at den erhvervsdrivende ved at udskyde forældelsen af sine hovedstole også udskyder forældelsen af de deraf følgende krav på morarenter, eftersom hovedstolens bortfald i henhold til ZZD's artikel 119 medfører, at de deraf følgende accessoriske fordringer bortfalder, selv om disse endnu ikke er forældede. Følgelig medfører hovedstolens tidligere bortfald ligeledes, at kravene på morarenter bortfalder. Men de bulgarske retter tilkender dog på nuværende tidspunkt også morarenter af de hovedstole, der ville være forældede, hvis artikel 31, stk. 2, i de almindelige forretningsbetingelser for Burgas' vandforsyningsselskab viser sig at være et urimeligt vilkår.
- 11 Det tredje problem, der følger af artikel 31, stk. 2, i de almindelige forretningsbetingelser for Burgas vandforsyningsselskab, hænger sammen med følgende: På nuværende tidspunkt anvender vandforsyningsselskabet og retterne dette vilkår, uanset at det eventuelt er urimeligt, og lægger til grund, at der gælder en frist for så vidt angår forbrugernes forpligtelser til at betale for vand- og spildevandsydelse, dvs. efter udløbet af den aftalte frist kommer forbrugeren automatisk i mora, fordringshaveren opkræver morarenter af kapitalbeløbet fra forsinkelsens indtræden indtil den endelige indfrielse af gælden, og retten tilkender disse morarenter. Sidstnævnte øger forbrugeren økonomiske byrde betydeligt, idet, hvis der tages hensyn til den urimelige karakter af vilkåret i artikel 31, stk. 2, i de almindelige forretningsbetingelser for Burgas' vandforsyningsselskab (som fastsætter en frist for betaling regnet fra den erhvervsdrivendes fakturering), og vilkåret anses for at være en nullitet fra tidspunktet for aftalens indgåelse, vil der ikke være fastsat nogen frist for hovedstolen i henhold til ZZD's artikel 84, stk. 2, og der vil skulle fremsættes en anmodning om betaling over for skyldneren. Da sidstnævnte imidlertid aldrig har modtaget en anmodning om betaling, er vandforsyningsselskabets påstand om betaling af morarenter ugrundet, eftersom forbrugeren ikke modtog anmodning om betaling og således ikke bragt i mora. I øjeblikket er der i retssagerne ikke forelagt dokumentation for anmodninger om betaling fra vandforsyningsselskabet til forbrugerne, men domstolene, der lægger til grund, at der gælder en frist for gældsforpligtelsen i henhold til artikel 31, stk. 2, i de almindelige forretningsbetingelser for Burgas' vandforsyningsselskab, og antager, at forbrugeren ved fristens udløb er kommet i mora, tilkender alligevel de morarenter, der er nedlagt påstand om.
- 12 Af de ovenfor anførte grunde er Rajonen sad Burgas (kredsdomstol i Burgas) af den opfattelse, at en korrekt løsning af tvisten og en korrekt gennemførelse af de yderligere proceshandlinger i sagen nødvendiggør en fortolkning af de relevante EU-retlige bestemmelser.